

Ikäpolvikäsitteitä ja yleisurheilijoiden ikäpolvikokemusten tulkintaa

Arto Tiihonen

Veteraaniurheilu on nyt aikuisurheilua. Liikunnan ja urheilun käsitteet ovat yleisemminkin muutoksen kourissa, joten muutos kuvastanee ajanhenkeä (1). Aikuisuus on yksi elämänvaiheista, joiden määrittelyminen ei Elämänkulku ja ikäpolvet –hankkeessa tehdyn työn mukaan ole tänä päivänä helppoa (2). Ikäkokemuksen, elämänvaiheiden ja sukupolvien määrittelyminenkin on ollut jo pitkään myllerryksessä. Tässä artikkelissa avataan muutamia käsitteitä ja pohditaan ikäpolvitoiminnan mahdollisuuksia aikuisurheilun maailmassa.

Ikäpolviolento, ikäpolvitaju ja -toiminta

Me olemme ikäpolviolentoja. Olemme jonkun ikäisiä, kuulumme johonkin ikäluokkaan tai –ryhmään. Jotkut meistä tuntevat kuuluvansa myös yhteiskunnalliseen sukupolveen, jolla on voimakas yhteinen peruskokemus omasta sukupolvestaan. Me elämme myös perhesukupolvia; olemme (lapsen)lapsia, vanhempia ja iso(iso)vanhempia – osin yhtä aikaakin. Aikuisuudessa näitä monia ikäpolvirooleja onkin monta päällekkäin. On siis normaalia, että emme oikein tiedä minkä ikäisiä olemme ja mitä elämänvaihetta elämme.

Ikäpolviolento onkin käsite, joka kuvaa sekä ikäpolvisidonnaisuutta että sen yksilöllistä luonnetta. ”Kuulun kyllä tähän ikäpolveen tai elän tätä elämänvaihetta, mutta se ei ole kaikki”. Pitäisikö Sopasen Sennin elää, kuten suuri osa hänen ikätovereistaan tekee? Ei, mutta juuri siksi Senni onkin oiva ikäpolviolento, sillä hän on aikuisurheilusta löytänyt ryhmän, jossa hän voi toteuttaa kulttuurissamme poikkeuksellista vanhuutta.

Nykypäivänä tarvitaan ikäpolvitajua. Ikääntyvä väestömme pitää sisällään yhä enemmän erilaisia ikä- tai sukupolvia. Vaarana on sukupolvien välinen sota tai ainakin etujen ristiriitaisuus. Eläkekeskustelu ja vanhushpalveluiden epäkohdat ovat nostaneet esiin Suomessakin vastakkainasettelun ilmapiiriä. Pitääkö satsata nuoriin vai vanhuksiin, kuka maksaa eläkkeet ja miten tässä maailmassa oikein eletään? Kysymyksiä, jotka saattavat kärjistä eri-ikäisten välisiä suhteita. Tarvetta ikäpolvitajulle on olemassa.

Ikäpolvitaju (generational intelligence) tarkoittaa sitä, että tulemme tietoisiksi omasta iästämme ja ikäpolvestamme ja siitä, miten nuo vaikuttavat valintoihimme. Meidän täytyy myös ymmärtää toisen ikäisiä samoin perustein – hekin saavat ja voivat tuntea olevansa johonkin ikäpolveen kuuluvia. Meidän olisi myös osattava asettua eri-ikäisten asemaan ja toimimaan tietoisina iän ja ikäpolven vaikutuksista (3).

Ikäpolvitajua ei yleensä synny ilman ikäpolvitoimintaa. Se on eri-ikäisten ja eri ikäpolviin kuuluvien yhteistä toimintaa ja tekemistä. Mummo-/

vaaritoimintaa kouluissa ja päiväkodeissa, mutta yhtä hyvin neljän polven suunnistuskisa hämyisessä metsässä. Tärkeintä on, että eri-ikäiset kohtaavat aidosti toisensa jossakin kaikille mielekkäässä tekemisessä.

Yleisurheilijoiden ikäpolvikokemuksia

Teimme hankkeessamme runsaasti ryhmäkeskusteluja. Yksi ryhmä koostui eri-ikäisistä yleisurheilun harrastajista ja toimijoista. Nuorin oli noin 20- ja vanhin noin 70-vuotias. Keskusteluissa emme käyttäneet ikäpolvitajun käsitettä, mutta monet teemat koskivat juuri sitä. Ikäpolvia erottavia asioita ovat mm. kokemukset, joita toisen ikäisillä ei voi iästä johtuen ollakaan. Joku muisti elävästi Helsingin olympialaiset 1952, kun nuorin ei ollut syntynytäkään Barcelonan olympialaisten aikaan vuonna 1992. Omat urheilijaidolitkin otetaan usein lapsuuden ja nuoruuden herkkyysvaiheiden aikana. Liikuntakulttuurissa näkyvät sukupolvierot selvästi myös eri lajien harrastamisessa ja seuraamisessa. Perinteisistä suomalaisista yksilölajeista on siirrytty joukkuepeleihin

tai uusiin yksilölajeihin, joissa ilmaisu on keskiössä. (4)

Yleisurheilijaryhmässäkkin tunnistettiin ikäpolvieroja. Nuorimmat (taulukkoissa ylämpänä) pitivät Usain Boltia maailman parhaana yleisurheilijana, kun vanhemmat antoivat mieluummin äänensä Carl Lewisille, jos pitivät sprinttereitä parhaina. Silti ainoastaan Bob Beamon 1960-luvun urheilija eikä kukaan maininnut kestävyysjuoksijoitakaan. Suomalaisten listasta on vielä vaikeampi löytää systemaattisia ikäpolvieroja. Näissä valinnoissa ei näyttänyt olevan suurta merkitystä. Eräs jo 1960-luvulla kilpaillut tosin tunnisti voimakkaasti tuon ikäpolvi- ja lajivaikutuksen:

Ja se oli vielä aika varmasti arvattukin, et se Bob Beamon on mulle, se oli mulle ainakin semmonen säväytys, sillä mä olin silloin urheilukomppaniassa Santahaminassa, katottiin siellä alakerran televisiosta sitä ja siihen aikaan oli maailmanennätys silloin 8,35 ja ku se räväytti sen 8,90 siihen, niin se tuntu...

Valinnan perusteena saattoi myös olla eräänlainen kokemus olemisesta samanlainen ”

ikäpolviolento” eli urheilija, joka on tehnyt pitkän uran junioreista aikuisuuteen.

Mä laitoin siihen Otteyn ihan sen takia, että hän juoksi vielä nyt näissäkin kisoissa (tarkoittaen vuoden 2012 olympialaisia) siellä viestipuolella ja ilmeisen ihan hyvää aikaa.

Keskusteluissa tultiin tietoisiksi toisten eri-ikäisten valintojen perusteista, kun jokai-

nen puolusti omaa valintaansa ainakin osin ikäpolvelleen tai sukupuolelleen tyypillisesti. Mitään ”sotaa” tai edes väheksyntää tai edes suurempaa ihmetystä nämä valinnat eivät aiheuttaneet, vaikka tunnistettavissa olikin, että oma valinta oli myös itselle tärkeä. Se piti perustella hyvin. Voi olla, että yleisurheilussa suurimmat tähdet erottuvat niin hyvin, ettei isoja eroja senkään takia synny eri-ikäisten mielipiteiden välille.

Joissakin muissa lajeissa tilanne voisi olla toinen

Keskustelu urheilijaesikuvista viritti ryhmäläiset pohtimaan omia ikäkokemuksiaan ja ikäpolvitajuaan suhteessa eri-ikäisten käsityksiin parhaista urheilijoista. Ikäpolvikoke- muksissa keskeisiä ovat myös erilaiset tapahtumat. Suomi on muuttunut paljon 1950-luvulta 2010-luvulle tultaessa. Urheilupiireissä järjestettiin mm.

suurkisoja ja muita yhteisöllisiä tapahtumia vielä 1980-luvulla. Suomi-Ruotsi –maaottelut kokosivat koko Suomen radioiden ja televisioiden ääreen.

Yleisurheilussa järjestettiin kansallisia kisoja ja maaotteluita, kun ne on nykyään korvattu eliitti- ja gp-kisoilla, joissa on usein kansainvälinen edustus. Kalevan kisat ovat edelleen tärkeä tapahtuma yleisurheilijoille. Piirinmesta-

Taulukko 1: Eri-ikäisten (19, 27, 36, 44, 50, 63, 65 ja 71 vuotta) mielestä parhaat urheilijat.

Paras yleisurheilija (Suomi)	Paras yleisurheilija (maailma)
Lasse Viren	Usain Bolt
Tero Pitkämäki	Usain Bolt
Paavo Nurmi	Carl Lewis/Marlene Ottey
Lasse Viren	Carl Lewis
Paavo Nurmi	Allison Felix
Paavo Nurmi	Bob Beamon
Lasse Viren	Carl Lewis

Taulukko 2: Eri-ikäisten mielestä hienoimmat yleisurheilutapahtumat

Hienoin yu-tapahtuma (Suomi)	Hienoin yu-tapahtuma (maailma)
Suomi-Ruotsi	Lontoon olympialaiset 2012
Suomi-Ruotsi	Olympialaisten yleisurheilukilpailut
Helsingin olympialaiset 1952	Los Angelesin olympialaiset 1984
Helsingin MM-kisat 2005	Atlantan olympialaiset 1996
Suomi-Ruotsi	Lontoon olympialaiset 2012
Helsingin EM-kisat 1971	Munchenin olympialaiset 1972
Helsingin MM-kisat 2005	Pekingin olympialaiset 2008

ruuskilpailut piirikunnallisista puhumattakaan ovat nykyään pieniä tapahtumia, jos niitä nyt enää järjestetäänkään. Näkyvätkö nämä liikuntakulttuurin muutokset ryhmäläistemme tapahtumakokemuksissa?

Ikäpolvi vaikutti selvästi osaan valinnoista – joillakin oli oman sukupolvensa myötä erityinen suhde Helsingissä järjestettyihin isoihin kisoihin joko katsojana tai toimitsijana. Ryhmän nuorimmat taas eivät ole ikänsäkään puolesta kokeneet näitä isoja kisoja samalla tavalla, vaan heille perinteinen Suomi-Ruotsi –ottelu on edelleen hieno asia. Toinen heistä on kokenut kisan myös kilpailijana. Kisojen tunnelman voi kokea myös toimitsijana. Näin kuvaa vuoden 2005 MM-kisoja yksi ryhmäläisistämme.

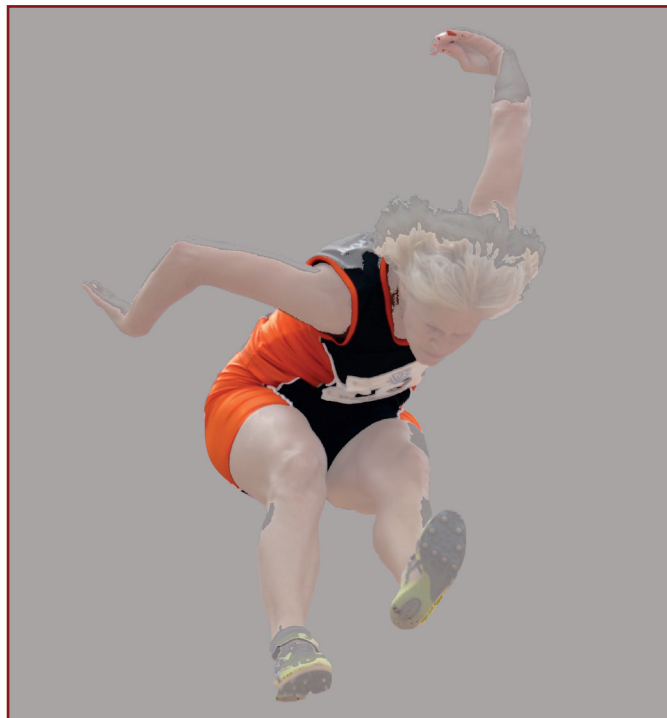
Mulla taas noi Helsingin MM-kisat 2005 herätti minut siihen kovaan rankkasateeseen kun olin siellä toimitsijana lanamiehenä siellä lanasin vettä pika-aitojen välistä, että se on kyllä jääny ikimuistosesti mieleen, ja sitte maailmanlaajusesti päädyin viel lehtikuvaan...

Kansainvälisissä kisoissa yhteys omaan ikäpolveen on selvä viiden vastaajan osalla – heidän suosikkinsa löytyy lapsuus- ja nuoruusvuosilta. Iän merkitys oli sen sijaan vähäinen niillä, jotka valitsivat suosikikseen vuoden 2012 Lontoon olympialaiset, jotka ajankohtaisuudellaan, mutta varmasti myös ainutlaatuisella tunnelmallaan olivat saaneet katselijat pitämään kisoja kaikkien aikojen parhaina (5). Vanhin osanottaja kuvaili tunnelmiaan seuraavasti.

Ehkä vähän mielikuvituksen puutetta mulla oli ainakin tää tän vuoden olympialaiset, enkä voi sanoa että mä esimerkiksi tuloksista muistan kovinkaan paljoa, että vuoden -52 kisoista varmaan muista paremmin tulokset, mutta minusta nää oli jotenki siististi toteutettu,

telkkarista oli kiva seurata. Viiskymppinen säesti vieressä: niis oli niin hyvä ilmapiiri, siis kaikin puolin se järjestelyssä ja siinä ilmapiirissä, kaikessa, se ilmapiiri oli aivan loistava, tarttuva.

Lieneekö iän antamaa perspektiiviä mukana siinä, että kaksi vanhinta valitsi sekä yleisurheilija- että tapahtuma-

suosikkinsa niin, että heidän nuoruuden kokemuksensa eivät vaikuttaneet valintoihin? Tai ehkä onkin niin, kuten Karisto ja Roos uumoilevat (6), että sukupolvikokemuksen ”herkkyykskauden” ei tarvitse olla nuoruudessa. Eläkeikähän antaa muutenkin ikään kuin uuden mahdollisuuden tehdä suuriakin elämänvalintoja, joten mikseivät sitten myös tärkeät kokemukset kuuluisi vaihdettavien tai päivitettävien joukkoon?

Ikäpolviolentojen ikäpolvitajua

Ryhmäkeskustelussamme olleet eri ikäiset yleisurheilijat olivat ikäpolviolentoja, joiden ikätietoisuus on rakentunut osana heidän ikäpolvensa ko-

kemushistoriaa. Ikäpolvikokemus ei kuitenkaan määrännyt kokonaan heidän tulkintojaan maailmasta. Urheilijaesikuvat ja hienoimmat tapahtumat saattoivat löytyä myös oletetun ikäpolvikokemuksen ulkopuolelta. Keskustelu eri-ikäisten kanssa ei myöskään synnyttänyt negatiivista ikäpolvien välistä skismaa, vaan ymmärrys eri-ikäisiä kohtaan

tuntui lisääntyvän. Eri-ikäisten ryhmäkeskustelua voikin pitää yhtenä ikäpolvitoiminnan muotona. Siinäkin koshdataan kasvokkain eri-ikäisiä yhteisen asian äärellä. Ikäpolvitaju näiden samaa seuraa edustavien yleisurheilijoiden kesken ei kuitenkaan syntynyt tässä ryhmäkeskustelussamme. Taustalla oli jo yhteistä ikäpolvitoimintaa aikuisurheilun parissa kilpailijoina ja seuratoimijoina. Artikkelin toisessa osassa kerrotaan, miten ikäpolvitoiminta on muuttunut vuosikymmenten kuluessa, miten eri-ikäisten toimintaa pitäisi resursoida ja minkälaisia ideoita heillä oli ikäpolvitoiminnan kehittämiseksi.

*Arto Tiihonen
liikuntasosiologi ja –blogisti
www.miksiliikun.fi*

Lähteet

- (1) Tiihonen, A. 2013. Liikuntakulttuurin käsitteet muutoksessa. *Liikunta & Tiede* 50 (4) 60-65.
- (2) Saarenheimo, M. (2014, toim.) Neljän polven treffit. *Ikäpolvitoiminnan opas*. Tekijät Saarenheimo, M.; Pietilä, M.; Tiihonen, A.; Pohjolainen, P.; Maununaho, S.; Rantakari, S.; Aarninsalo. L. Vanhustyön keskusliitto, Helsinki. (www.vtkl.fi/fin/sahkoiset_julkaisut/)
- (3) Saarenheimo, M. (2014, toim., tulossa) *Ikäpolvien taju – elämäntulku ja ikäpolvet muuttuvassa maailmassa*. Tekijät Saarenheimo, M.; Pietilä, M.; Tiihonen, A.; Pohjolainen, P.; Maununaho, S.; Rantakari, S.; Aarninsalo. L. Vanhustyön keskusliitto, Helsinki. (www.ikapolvet.fi)
- (4) Zacheus, T. 2008. Luonnonmukaisesta arkiliikunnasta liikunnan eriytymiseen. *Suomalaiset liikuntasukupolvet ja liikuntakulttuurin muutos*. Turun yliopisto, Turku.
- (5) Tiihonen, A. 2012. Lontoo 2012 ikäpolvikokemuksena. (www.ikainstituutti.fi/sitenews/view/-/nid/87/ngid/3/)
- (6) Karisto, A. 2005. Suuret ikäluokat kuvastimessa. Teoksessa Karisto, A. (toim.) *Suuret ikäluokat*. Tampere, Vastapaino, 17-58. Roos, JP. 2005. *Laajat ja suppeat sukupolvet. Sukupolviikkaat suurten ikäluokkien ympärillä*. Teoksessa Karisto, A. (toim.) *Suuret ikäluokat*, Tampere, Vastapaino, 208-221.